

TÁRSASÁG A
SZABADSÁGJOGOKÉRT

KUTATÁSI JELENTÉS

A TASZ REGIONÁLIS

IRODÁK PROJEKTJÉHEZ

2020. AUGUSZTUS 6.

2018 májusában a TASZ eldöntötte, hogy az eddiginél is tudatosabban szeretne hozzájárulni a **demokratikus részvétel növekedéséhez**, és ahhoz, hogy **közéleti kérdésekben minél több jogtudatos polgár nyilváníljon meg Budapesten kívül is**. Úgy véljük, hogy a missziónk eléréséhez szükséges változásnak ez az alapja. Azért döntöttünk a regionális állandó irodák létrehozása mellett, mert azt látjuk, hogy **célzottabban van szükség a jogi segítségre és a jogtudatosításra**. Ahhoz, hogy elérjük az embereket, és érdemi segítséget tudjunk nyújtani széles körben, **nem elegendő, hogy egy budapesti irodával dolgozunk**. Szükségét érezzük, hogy a tenni akaró, aktív, demokratikus értékeket valló emberek cselekvését és egymáshoz, a TASZ-hoz kapcsolódását segítsük. Emiatt **aktív közösségeket szeretnénk a regionális irodáink köré, tudást és lehetőséget biztosítva egymásnak**.

BEVEZETŐ

2020 áprilisában indítottunk el egy átfogó felmérést, melynek célja, hogy a TASZ képes legyen meghatározni, mely városokban tud úgy irodát nyitni 2021-ben, 2022-ben és 2023-ban, hogy az életképes legyen és szervesen épüljön az adott közösségbe. A regionális irodák helyszíneinek megtalálásához rengeteg információra van szükségünk, melyeket különböző módon tudunk feltérképezni. Az első feladatok közé tartozik találkozókat szervezni a helyi csoportokkal, jogtudatosító programot építeni és meghirdetni azt a lehetséges városokban, illetve felmérni a szóban forgó településeket és vonzáskörzeteiket az alábbi szempontok alapján: sajtókutatás, terepszemle, szakértők bevonása. Fel kellett térképezni, hogy milyen civil élet zajlik Magyarországon a vidéki városokban. Civil élet alatt a kutatásban a közhatalomtól független, azzal szemben legalább bizonyos szakmai, szakpolitikai, közpolitikai kérdésekben kritikusan viszonyuló polgári szerveződésekert értjük, legyenek azok formálisan létezők vagy informális csoportok. Nem értjük viszont ebbe a körbe az országos politikai pártoktól ténylegesen függő csoportosulásokat, hiszen azok már a civil életen túli lokális pártéletet mutatják.

A kutatás meglehetősen mozaikos, mert eredetileg egy-egy témát vizsgáltunk volna meg, de közben felmerültek új ötletek, igények. Néhol eltérést okoz, hogy a különböző részkutatásokat elvégző kutatók különböző időállapot szerinti lakónépességet vettek alapul.

A kutatásunk nagyon gyakorlatias célja az volt, hogy szervezeti szinten tényeken alapulva eldönthessük, hol tudja a TASZ a lehető legnagyobb várható sikerrel és hatással megnyitni az első Budapesten kívüli irodáját. Az ehhez szükségesnek ítélt vizsgálódás eredményeit foglalja össze a szöveg.

A felmérés kilenc lábon áll. A legtöbb esetben a 30 ezer főnél nagyobb lakossággal rendelkező városokra koncentráltunk, mert úgy ítéltük meg, hogy ez az a településméret, amelyenél van esélyünk a társadalmi hatás kifejtésére. A kisebb településeket is nagyon fontosnak gondoljuk a jogtudatosítás és érdekérvényesítés szempontjából, de úgy látjuk, rövid távon egy-egy kisebb településen a kapacitásainkat és módszereinket meghaladó kihívás lenne a jog és érdekérvényesítésre képes kritikus tömeg aktivizálása.

Az alábbi felsorolásból kiderül, hogy milyen módszertani eszközöket használtunk az egyes tényezők felmérése során ezekenek a településeknek a tekintetében.

- ▶ Interjúkat folytattunk olyan szakértőkkel, akik rálátnak a Budapesten kívüli civil életre,
- ▶ feltérképeztük, hogy mely 30 ezer és százezer közötti lakosságszámú városokban vannak civil

szervezetek képviselői az önkormányzati képviselő-testületben¹. Adottnak vettük, hogy a százezernél nagyobb városokról van tudásunk a médiából, illetve az adatok nagyon könnyen összegyűjthetők.

- ▶ feltérképeztük, hogy a százezernél nagyobb lakosságszámú városokban és azok közelében mekkora volt a civil aktivitás a gyülekezési jog gyakorlásának tekintetében,
- ▶ megkerestünk a hét, százezernél nagyobb lakosságszámú városban 512 olyan civil szervezetet, amelyek tevékenysége [célja] közel áll valamelyik TASZ projekt valamelyik témájához és monitoroztuk a reakcióikat. A kisebb városokban (30 ezer és százezer között) ez a feltérképezés még zajlik.
- ▶ monitoroztuk, hogy a TASZ-on belül melyik projekt milyen vidéki kapcsolatokkal, aktivitásokkal rendelkezik és ez mely városokhoz kapcsolódik,
- ▶ Pécssett kétheti rendszerességű jogsegély-szolgáltatást indítottunk 2020. június 18-án és ennek tapasztalatait vizsgáltuk meg,
- ▶ megvizsgáltuk az TASZ Budapesten kívüli szerződött ügyvédeknek (ügyvédháló) elmúlt egy éves tapasztalatait,
- ▶ megvizsgáltuk, hogy mely városokban van jogi kar,
- ▶ és végül azt is, hogy hol van szabad sajtó.

MIT JELENT SZÁMUNKRA A REGIONÁLIS JELENLÉT?

A TASZ már hosszú évek óta dolgozik azon – különböző módszereket és modelleket kipróbálva –, hogy hogyan tud hatékonyan nyújtani jogi segítséget az ország teljes területén. 2010 és 2013 között 21 TASZ-pont működött az országban, melyek célja az volt, hogy a falvakban és roma szegregátumokban élők is ingyenes jogsegélyhez juthassanak. A TASZ Romaprogramja által működtetett hálózatban számos aktivista, terepmunkás és jogász vett részt. Ezen időszak tapasztalatait is beépítjük a Regionális Irodák munkájába. Ezt tettük akkor is, amikor 2018-ban kibővítettük az ügyvédhálónkat, melynek köszönhetően már minden régióban található szerződött ügyvédünk. Ezáltal olyan ügyek képviselését is el tudjuk vállalni, amelyekre eddig nem volt kapacitásunk vagy lehetőségünk.

A TASZ legnagyobb hozzáadott értékét a jogi segítség jelenti, jogsegély, jogi képviselet és jogtudatosítás formájában. Ez tevékenységünk alapja 27 éve, és újonnan induló irodáinkban is ez lesz a legmeghatározóbb. Munkánk során rendszeresen dolgozunk együtt más szakemberekkel, például közösségfejlesztőkkel és -szervezőkkel. Kiegészítjük egymás munkáját a terepmunka során. Bár sokszor elengedhetetlen a közösség-szervezés és -fejlesztés azokon a területeken, ahol a TASZ is megfordul, a szervezet nem veszi fel a tevékenységei közé ezeket a szakterületeket. Továbbra is aktívan együttműködünk azonban ilyen tevékenységet végző szakemberekkel és szervezetekkel. Ebből az is következik, hogy leendő irodáink helyszínéül olyan városokat választunk, ahol már van aktív és szervezett közösség.

---

¹ A koncepciónk szerint ez a százezernél nagyobb városokban (Debrecen, Miskolc, Szeged, Pécs, Nyíregyháza, Győr) egyszerűen kideríthető a képviselő-testület összetétele, ráadásul e városokra más kutatásaink fókuszáltak.

KUTATÁSI EREDMÉNYEK

I. AZ INTERJÚK EREDMÉNYE

Hét szakértővel készült a témához kapcsolódó interjú 2020. áprilisa és júniusa között. Az interjúk alanyai olyan, a magyar civil szférában nagy tapasztalattal rendelkező vezetők, koordinátorok, akik rálátnak Budapesten kívüli civil szervezetek és civil szervezkedések elmúlt egy-két évtizedes dinamikájára. Az interjúk alanyai voltak:

- ▶ Móra Vera az Ökotárs Alapítvány igazgatója és Komenczi Bálint az Ökotárs Alapítvány munkatársa,
- ▶ Varga Máté a Civil Kollégium Alapítvány elnöke és Bálint Mónika a Civil Kollégium Alapítvány ügyvezetője és országos közösségszervezője,
- ▶ Nizák Péter az Open Society Initiative for Europe szakértője,
- ▶ Juhász Péter, a TASZ korábbi Roma Programjának egyik alapítója és megvalósítója,
- ▶ Udvarhelyi Tessza, a Közélet Iskolája Alapítvány alapítója.

Először azok az állítások kerülnek bemutatásra, amiket többen vagy esetleg mindannyian elmondtak. Ezt követően az egy-egy interjúalany által elmondott, de valamiért mégis releváns állítások kerülnek majd bemutatásra.

1.1. TÖBBEN EGYETÉRTENEK

- ▶ Északnyugat-Magyarországon minimális a számunkra releváns kritikus civil aktivitás. Ennek okaként három okot hoztak fel az interjúalanyok: [i] A nagyobb településeken viszonylag jómódban élnek az emberek és az önkormányzatoknak is vannak forrásaik, így a felmerülő problémákat sokszor piaci alapon is képesek megoldani a közösségek. [ii] Kevésbé mernek bátrak lenni a polgárok ott, ahol van mit veszíteniük. Az interjúalanyok ezt azzal magyarázták, hogy az anyagi jóllétet lehet félteni és az esetleges dühöt ilyen élethelyzetben lehet csillapítani utazással, szolgáltatások stb. fogyasztásával. Egy szinten túl nem éri meg kockáztatni a politikai aktivizmust ezen érvelés szerint. [iii] Nyugat-Magyarországról a politikailag, társadalmilag elégedetlen polgárok már távoztak Ausztriába, Németországba.
- ▶ Ott vannak már megszervezett civilek, ahol a '90-es években roma projektek valósultak meg. Ez fontos elem volt a magyar civil szerveződés kialakításában.
- ▶ A Szabad Terek kiépülésével fontos háttérbázist kaptak azok a civilek, amelyek az e kezdeményezés által érintett városokban és környékükön működnek². A Szabad Terek helyet tud biztosítani találkozóknak, nyilvános rendezvényeknek stb.
- ▶ Akkor lehet sikert elérni, ha az adott településen támogató a környezet és kedvező az állampolgári aktivizmus társadalmi fogadtatása. Enélkül nagyon nehéz bármit beindítani és még nehezebb fenntartani.
- ▶ Az önkéntesek toborzása és a beszélgetések miatt fontos, hogy a városban egyetem működjön.

---

² Debrecen, Pécs, Szeged, Szombathely.

- ▶ A regionális jelenlét nagy előnye, hogy könnyebb helyi emberekkel találkozni, együttműködni, ezt egy co-working iroda csak fokozza.
- ▶ A létező szervezetek jelentősebb ügycsoportjai: roma ügyek, környezetvédelem, sport, kultúra. Nem jelenik meg sehol az érdekvédelem vagy a watchdog szerep.
- ▶ Mindenhol félnek a (párt)politikához közelebb elhelyezkedő témák érintésétől.
- ▶ Az oktatásügy és az egészségügy jelenleg e szempontból határterület: meg lehet ragadni nem politikai (értsd: nem pártpolitikai) ügyként konkrét intézményi kérdéseket.
- ▶ Tudnunk kell a jogvédelemnek arról a következményéről, hogy ha valaki beleáll egy ügybe, akkor a jelen politikai helyzetben ezzel hátrányokat húzhat magára vagy a családjára. Fontos, hogy közösségekben és ne ügyekben gondolkodjunk.

1.2. EGY-EGY FONTOSABB GONDOLAT

- ▶ Voltak vidéken erős civil szervezeti vezetők, de nem gondoskodtak az utánpótlásról és a legtöbben kiégttek, feladták, nyugdíjba mentek.
- ▶ Jó példák vidéki mozgósításra: LMBTQ mozgalmak az egyetemi városokban (Pécs, Szeged, Debrecen, Miskolc) és Pécsi AVM.
- ▶ A vidéki hálózatok az elmúlt években gyengültek és nem erősödtek.
- ▶ Nagyon fontos a kiszámíthatóság miatt, hogy egy iroda legalább három évig működjön.

A fentebb felsorolt állítások közül talán azt érdemes kiemelni, hogy Miskolc, Pécs és Szeged látszanak egyértelműen civil “fellegváraknak”, ahol biztos alapokon állnak a civil szervezetek és az állampolgári aktivizmus, illetve részvétel. Ezek mellé még bejön Debrecen és Szombathely. Fontos, hogy legyen civil szervezeti partnerség és hálózat, akikkel szorosán együtt tudunk működni. A független sajtó jelenléte és az olyan önkormányzat, amely az állampolgári részvételt támogató környezetet teremt, nagyban képes támogatni a kritikus civil kezdeményezések, szerveződések létrejöttét, megmaradását. Ezek nélkül fennáll annak a veszélye, hogy légtüres térbe kerülünk.

Érdemes olyan témákat is a szervezet palettájára venni, melyek eddig nem voltak tipikusan a TASZ témái és pártpolitikai szempontból semlegesek. Pl. szociális jog, környezetvédelem, társadalombiztosítás, munkajog. Ezek a szakértői interjúkban kirajzolódott olyan releváns témák, amelyben szükség van a civil mozgalmak támogatására. Sajnos azonban a hozzáértés, kompetencia felhalmozása évek kérdése és nem is minden tekintetben esik egybe a TASZ alapjogvédő missziójával. A felvállalandó és felvállalható témák és jogterületek kialakítása a következő évek feladata. A szakértői interjúkból azonban az igények beazonosíthatóak.

További szempont, hogy az új irodák munkatársainak nem csak az adott városba, de a TASZ értékeibe és munkakultúrájába is be kell épülniük.

II. CIVIL SZERVEZETEK AZ ÖNKORMÁNYZATOKBAN

Huszonhat 30 ezer és százezer közötti lakosságú magyar város volt 2019-ben. Régiók szerinti bontásban ismertetjük, hogy melyik városban hány olyan önkormányzati képviselőt választottak meg, akit civil szervezet (is) jelölt. A képviselőtestületben civil szervezet által delegált tag azt mutatja, hogy az adott településen szervezett és a közélet szempontjából aktív közösség van jelen, ami aktívan részt kíván venni a települési döntéshozatalban.

II.1. ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

- ▶ Eger: a 18 tagú testületből³ tízen civil szervezet által is jelölt képviselők, köztük a polgármester.
- ▶ Salgótarján: a 15 tagú testületből tízen civil szervezet által is jelölt képviselők, köztük a polgármester.
- ▶ Ózd: a 15 tagú testületből tízen civil szervezet által is jelölt képviselők, köztük a polgármester.

II.2. KÖZÉP-DUNÁNTÚL:

- ▶ Székesfehérvár: a 21 tagú testületből egy képviselőt civil szervezet is jelölt.
- ▶ Tatabánya: nincsen civil.
- ▶ Veszprém: nincsen civil.
- ▶ Dunaújváros: a 15 tagú testületből 11-en civil szervezet által is jelölt képviselők, köztük a polgármester.
- ▶ Pápa: nincsen civil.

II.3. NYUGAT-DUNÁNTÚL

- ▶ Szombathely: a 21 tagú testületből 11-en civil szervezet által is jelölt képviselők, köztük a polgármester.
- ▶ Sopron: nincsen civil.
- ▶ Zalaegerszeg: a 18 tagú testületből négyen civil szervezet által is jelölt képviselők.
- ▶ Nagykanizsa: a 15 tagú testületből nyolcan civil szervezet által is jelölt képviselők.
- ▶ Mosonmagyaróvár: a 15 tagú testületből ketten civil szervezet által is jelölt képviselők.

II.4. DÉL-DUNÁNTÚL

- ▶ Kaposvár: a 18 tagú testületből egy képviselőt civil szervezet is jelölt.
- ▶ Szekszárd: a 15 tagú testületből nyolcan civil szervezet által is jelölt képviselők.

II.5. DÉL-ALFÖLD

- ▶ Békéscsaba: a 18 tagú testületből hét civil szervezet által is jelölt képviselő, köztük a polgármester.
- ▶ Hódmezővásárhely: a 15 tagú testületből mindenki civil szervezet által is jelölt képviselő, köztük a polgármester is.⁴
- ▶ Baja: a 15 tagú testületből kilencen civil szervezet által is jelölt képviselők, köztük a polgármester.

II.6. ÉSZAK-ALFÖLD:

- ▶ Szolnok: nincsen civil.

---

³ A testületek létszámába a polgármestert külön is beleszámítjuk, ha ő maga egyébként nem képviselő.

⁴ Itt a Fidesz is civil szervezetet támogatott.

- ▶ Hajdúböszörmény: a 15 tagú testületből egy képviselőt civil szervezet is jelölt.

II.7. KÖZÉP-MAGYARORSZÁG:

- ▶ Érd: a 18 tagú testületből 12 civil szervezet által is jelölt képviselő, köztük a polgármester.
- ▶ Dunakeszi: nincsen civil.
- ▶ Szigetszentmiklós: nincsen civil.
- ▶ Cegléd: a 15 tagú testületből öten civil szervezet által jelölt képviselők.
- ▶ Vác: a 15 tagú testületből 11-en civil szervezet által is jelölt képviselők, köztük a polgármester.
- ▶ Gödöllő: a 15 tagú testületből nyolcan civil szervezet által jelölt képviselők, köztük a polgármester.

A kutatásból az látszik, hogy Magyarország leginkább városiasodott régiói: Közép-Magyarország, Közép-Dunántúl és Nyugat-Dunántúl. Ezek egyben Magyarország gazdaságilag legfejlettebb régiói is.⁵

Arányait tekintve a civilek leginkább Észak-Magyarországon, azaz Miskolc közelében vannak jelen az önkormányzatokban, de jelentős a civil szervezetek szerepe a Dél-Alföldön (Szeged közelében) és valamennyire a Nyugat- és Dél-Dunántúlon (Szombathely és Pécs közelében) is. Észak-Alföld és Közép-Dunántúl (Debrecen és Székesfehérvár környéke) ilyen szempontból elmaradott. A Közép-Magyarországi régió a vizsgálódásunk szempontjából nem releváns.

Megállapítható, hogy a civil szervezetek jelenléte nincs összefüggésben a gazdasági, társadalmi fejlettséggel. Magyarózó tényező lehet az interjúk során elhangzott gondolat, ami szerint ott van erős civil szervezettség, ahol korábban roma projektekre szerveződtek civil szervezetek (Észak-Magyarország).

Mindezek alapján az jelenthető ki, hogy legerősebben egy miskolci, esetleg szegedi irodában tudnánk a környező kisvárosok civil szerveződéseire is támaszkodni. Pécszet azért nem soroltuk ide, mert ott Szekszárd az egyetlen közeli erős városként van jelen.

III. GYŰLEKEZÉSI AKTIVITÁS A GÓCPONTOKBAN

III/1. 2018. OKTÓBER 1. ÉS 2019. SZEPTEMBER 30. KÖZÖTT

A gyülekezési törvény alapján szervezett gyűléseket vizsgálva 2018. október 1. és 2019. szeptember 30. között azt találtuk, hogy

- ▶ Szegeden és környékén 43 gyűlés volt összesen 5354 előzetesen bejelentett résztvevővel.
- ▶ Debrecenben és környékén összesen 41 gyűlés volt összesen 2979 előzetesen bejelentett résztvevővel.
- ▶ **Pécssett és környékén összesen 108 gyűlés volt összesen 10.705 előzetesen bejelentett résztvevővel.**
- ▶ Miskolcon és környékén összesen 64 gyűlés volt összesen 6649 előzetesen bejelentett résztvevővel.
- ▶ Nyíregyházán és környékén összesen 30 gyűlés volt összesen 1785 előzetesen bejelentett résztvevővel.
- ▶ Győrött és környékén összesen 36 gyűlés volt összesen 4201 előzetesen bejelentett résztvevővel.

⁵ Lásd: https://www.ksh.hu/thm/1/lindi1_1_4.html

- ▶ Kecskeméten és környékén összesen 47 gyűlés volt összesen 4902 előzetesen bejelentett résztvevővel.
- ▶ Székesfehérváron és környékén összesen 94 gyűlés volt összesen 5556 előzetesen bejelentett résztvevővel.

Megállapítható, hogy a vizsgált időszakban Pécs és környékén volt a legtöbb polgárt megmozgató tüntetés. Ezt követi Miskolc és környéke, valamint Székesfehérvár és környéke.

III/2. 2019. OKTÓBER 1. ÉS 2020. MÁRCIUS 15. KÖZÖTT

Erre az időre nem állt rendelkezésünkre az ORFK által nyilvántartott adat, ezért a helyi Közép-Európai Sajtó és Média Alapítványtól (KESMA) és egyéb kormányzattól független sajtó híreit⁶ tekintettük át. Ennek előnye, hogy csak a politikailag valóban releváns gyülekezéseket tudtuk figyelembe venni, és azt is mérhettük, hol van olyan sajtóorgánium, ami beszámol a tüntetésekről.

- ▶ egriugyek.hu: Egy egri tüntetésről számolt be, ami egy klímasztrájk volt.
- ▶ veszpremkukac.hu: Öt alkalommal számolt be ugyanannak a szervezetnek ugyanazon környezetvédelmi célért tartott tüntetéséről.
- ▶ borsod24.com: Több, szélsőjobb oldali mozgalmakhoz kapcsolódó tüntetésről számolt be, ezen felül egy helyi ügyben szervezett tüntetésről és egy Erdogan látogatása elleni miskolci tüntetésről.
- ▶ civishir.hu: Egy Erdogan látogatása elleni debreceni tüntetésről számolt be.
- ▶ szabolcsihir.hu: Méhészek tüntettek Nyíregyházán, illetve nyíregyházi és miskolci roma nők közösen Miskolcon. Beszámoltak egy szélsőjobbos miskolci tüntetésről is.
- ▶ szeged.hu: Négy esetben is beszámolt politikailag releváns szegedi tüntetésekről.
- ▶ eszakihirnok.com (Miskolc): Nagyjából azokról számolt be, mint a borsod24.com.
- ▶ nyugat.hu: Két releváns tüntetésről számolt be Szombathelyen.
- ▶ peccsistop.hu: Egy releváns tüntetésről számolt be Pécsen.
- ▶ ugytudjuk.hu: Az egyik szombathelyi tüntetésről számolt be azok közül, amikről a nyugat.hu is.

Összegezve azt mondhatjuk, hogy a helyi sajtó csak nagyon szórványosan számol be a polgárok gyűléseiről. Ez önmagában is probléma, hiszen a polgárok és a civil kezdeményezések így csak korlátozottan, informális kapcsolatokon keresztül szerezhetnek arról tudomást, hogy a környezetükben más is elégedetlen. Ez pedig ellehetetlenítheti az egyes ügyekért való összefogást, közös kiállást, polgárok ügy alapú szövetségének kialakulását.

Mivel nagyon alacsony minden vizsgált sajtótermék esetében az esetszám, nem lehet következtetéseket levonni a vizsgálatból.

A gyülekezések és a polgárok aktivitása vonatkozásában így célszerű a III/1. pontban levont tanulságnak megfelelően azt mondani, hogy **Pécs és Miskolc a legjelentősebb civil aktivitással rendelkező városok (Székesfehérvár mellett, de ott nem ismerünk szabad helyi médiát).**

⁶ A szabad sajtóról lásd az utolsó fejezetet.

IV. BEJEGYZETT CIVIL SZERVEZETEK MEGKERESÉSE

512 olyan szervezetet találtunk a bíróság civil szervezeti nyilvántartásában, amelyik a hét, százezresnél⁷ nagyobb városban működik⁸ és olyan témával foglalkozik, amely valamely TASZ projekt számára releváns. Csak azokat a szervezeteket vizsgáltuk, amelyek az elmúlt évben benyújtottak közhasznúsági beszámolót. Azt feltételeztük, hogy e szervezetek működnek aktívan.

E szervezetek számára megkereső email-t küldtünk ki, amelyben a témájukhoz igazítva felhívtuk a figyelmüket a TASZ szolgáltatásaira, elsősorban jogsegélyes tevékenységünkre és a jogtudatosító eseményeinkre.

Az 512 szervezethez talált e-mail címekből negyvenhárom esetben nem lehetett technikai okból kézbesíteni az email-t, feltehetőleg hibás vagy már nem élő e-mail cím szerepelt a bírósági nyilvántartásban.

Érdekes lehet, hogy az eredetileg feltárt 512 szervezet közül:

- ▶ 128 szegedi,
- ▶ 83-83 debreceni és pécsi,
- ▶ 75 győri,
- ▶ 72 kecskeméti,
- ▶ 45 nyíregyházi és
- ▶ 23 miskolci.

A 469 kézbesített e-mailre tizenhét reakció érkezett, amelyből

- ▶ kettő volt olyan értelemben pozitív, hogy elindult egy jogtudatosító esemény szervezésére irányuló folyamat,
- ▶ hat esetben nyugtázták a levelünket és későbbi lehetséges együttműködés lehetőségéről biztosítottak,
- ▶ hat esetben viszont vagy a rossz címzés, vagy a TASZ-szal szembeni ellenszenv miatt elutasítóak voltak.

A nyolc pozitív visszajelzés a következő településekről érkezett:

Kettő-kettő Pécsről és Szegedről, egy-egy Győrből, Debrecenből, Miskolcraól és Kecskemétről. Nem érkezett visszajelzés nyíregyházi szervezettől.

A fentiekből az látszik, hogy **a hét nagyváros közül Szeged, Debrecen és Pécs a legaktívabb a civil szervezeti élet szempontjából.** Valószínű, hogy a Debrecenben vizsgált civil szervezetek közül az általunk emailben megkeresettek nem állnak kritikusan a hatalomhoz⁹, az azonban ettől függetlenül fontos, hogy tudomásunk van ottani kritikus civil szerveződésekről. **Miskolcon viszont ilyen szempontból kifejezetten alacsony a civil szervezettség.**

⁷ A korábbi nyolccal szemben itt azért hét város került be a fókuszba, mert a vizsgált időtartam alatt Székesfehérvár lakossága százezer fő alá csökkent.

⁸ Debrecen, Szeged, Miskolc, Pécs, Győr, Nyíregyháza, Kecskemét.

⁹ Mivel ugyanazokkal a módszerekkel kerestük meg a különböző városok civil szervezeteit, így más magyarázatot nem találtunk arra, miért lehetett a debreceni válaszadási hajlandóság szignifikánsan alacsonyabb.

V. KORÁBBI TASZ-OS KAPCSOLATOK

Áttekintve a TASZ kapcsolati hálójához tartozó szervezeteket azt látjuk, hogy: Miskolcon és környékén, valamint Pécsen rendszeresen vannak jogsegélyeink, intézményesült kapcsolataink. A Választási Jogi Program kialakított egy viszonylag stabil szervezeti kört, amely helyi politizálással és aktivizmussal foglalkozik. Jogsegélyszolgálatunkat rendszeresen keresik állampolgárok az ország minden részéről, de ezekben nem látszik stabil mintázat.

VI. PÉCSI JOGSEGÉLY

Az eddigi alkalmak tapasztalatai alapján azt lehet elmondani, hogy:

- ▶ zömmel szervezetek keresnek bennünket, amelyek valamilyen módon aktívan részt vesznek a közügyekben;
- ▶ vannak olyan aktív polgárok is, akik egyedül állnak bele különböző közügyekbe;
- ▶ és megjelennek a szociális problémák, amelyek nem feltétlenül jogi természetűek.

A szervezeti megkeresések kiemelkedő számaránya alapján arra kell felkészülni, hogy a regionális irodáink csak akkor lehetnek sikeresek, ha erősen építenek a meglévő helyi szervezetekre és az ő jogi támogatásukra. Emellett egyedi ügyekben szociális, munkajogi, társadalombiztosítás-jogi támogatást is tudnak nyújtani.

VII. ÜGYVÉDHÁLÓ

Az ügyvédháló keretében a következő városokban érhető el ügyvéd: Pécs, Nagykanizsa, Orosháza, Szeged, Veszprém.

Az ő aktivitásuk nem mutatja pontosan a működési területükön jelentkező igények nagyságát, hiszen az ügyeket jellemzően a TASZ-tól kapják. Legfeljebb azt láthatjuk a hozzájuk rendelt ügyek számából, hogy az adott környéken mennyi ügyvállalásra alkalmas ügy volt a vizsgált időszakban. Ilyen módon viszont ezek a számok inkább arra alkalmasak, hogy megmutassák, a térségből hányan találtak meg bennünket, amikor valamilyen szabadságjoghoz kapcsolódó jogi problémával találkoztak.

Az ügyvállalási számokból jól látható, hogy az ügyvédhálós ügyvédek ügyei Pécs és környéke, Szeged és környéke, valamint Veszprém városára összpontosulnak.

VIII. JOGI KAROK

A jogi karok stabil önkéntes, gyakornokbázist és intellektuális háttérrel jelenthetnek a regionális munkánkhoz. Jogi kar működik Budapesten kívül: Miskolcon, Debrecenben, Szegeden, Pécsen és Győrben.

Jogklinikát biztosan működtet a miskolci, pécsi és a szegedi jogtudományi kar. Velük ilyen szempontból is tudunk együttműködni.

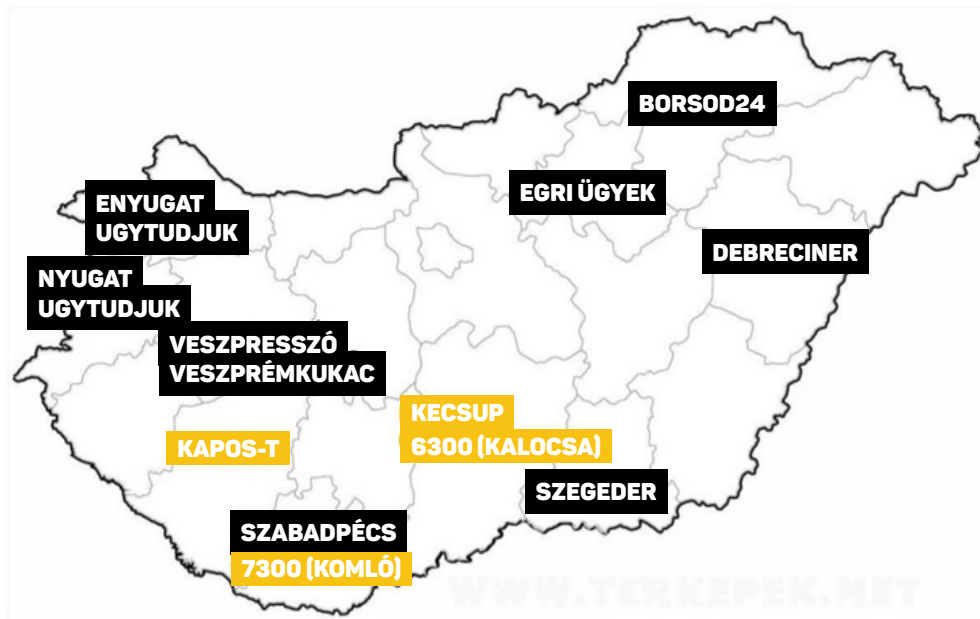
Érdemes megjegyezni, hogy több egyetemen (KRE, KE, ME, DE, CEU) a jogklinikák működése a tanterven kívüli tevékenység, de vannak intézmények, ahol ez a tanterv szerves része (ELTE, PTE, SZTE)¹⁰.

¹⁰ TÓTH Judit: "Legal Clinic as a Promising Alternative Instrument in Hungary" http://jesz.ajk.elte.hu/2017_4.pdf 153.

IX. REGIONÁLIS SZABAD SAJTÓ

Szabad sajtónak nevezzük azokat a sajtóorgánumokat, melyek politikai erőtől és befolyástól függetlenül működnek, finanszírozásuk független tőlük, céljuk a polgárok tájékoztatása a sajtóetika szabályai szerint. Ma Magyarországon kifejezetten szűk lehetőségei vannak az ilyen sajtótermékeknek, így alacsony számban fellelhetőek csupán. A nagyobb településeken van 1-1 ilyen orgánum, így régióként mindenhol olvasható független sajtó. Ezek összesítése látható alább. A TASZ kommunikációs csapatának gyűjtése és ábrája mutatja, hol működik számottevő szabad sajtó Budapesten kívül.

A szabad sajtó jelenléte fontos lehet irodáink helyének meghatározásában, mert munkánkhoz elengedhetetlen a nyilvánosság.

X. ÖSSZEFOGLALÁS

A kutatásunkból kiderül, hogy Miskolc környéki településeken vannak jelen a legnagyobb arányban civilek az önkormányzatokban. De ugyanez a szám jelentős Szeged közelében, illetve Pécs és Szombathely esetében. Pécs és Miskolc a két legjelentősebb civil aktivitással rendelkező város, ha a tüntetések gyakoriságát és méretét nézzük. Illetve a hét nagyvárosból Szeged, Debrecen és Pécs a legaktívabb a civil szervezeti élet szempontjából, tehát itt működik a legtöbb civil szervezet. Összesítve tehát az ország legaktívabb gócpontjai sorrendben az alábbiak: Pécs, Miskolc, Szeged, Debrecen, Szombathely, Székesfehérvár, Veszprém.

Irodáink helyszínének meghatározása során sok különböző szempontot kell figyelembe vennünk. A kutatásból látszik, hogy Északnyugat-Magyarországon minimális a számunkra releváns kritikus civil aktivitás, és bárhol is nyitjuk irodáinkat, csak akkor tudunk majd vidéken sikert elérni, ha az adott településen támogató a környezet és a társadalmi fogadtatás az állampolgári aktivizmussal kapcsolatban. A helyszíntől szintén független, hogy kiszámítható legyen az irodánk jelenléte, ezért minimum 3 évre kell elköteleződnünk már a kezdetekkor.